

OKUL PROFİLİ ÇALIŞMASI: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ

Rasim TÖSTEN¹
Bünyamin HAN²

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Diyarbakır kamu okulları profilini ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde okullardaki öğrenci, öğretmen, yönetici, derslik sayıları ve okul imkânlarının ortaya konulması amacıyla anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 öğretim yılında Diyarbakır il ve ilçe merkezlerinde (17 merkez) görev yapan basit rastlantısal yolla seçilen 318 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans değerleri esas alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya (2013) tarafından geliştirilen “Okul Profili” anketinde düzenlemeler yapılarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okulların büyük çoğunluğunda spor salonu ve temizlik personeli olmadığı; bilişim teknolojileri sınıfı, temizlik malzemesi, okulun ısınma düzeyi, okul bahçesi ve sınıf kitaplığının yetersiz olduğu; rehber öğretmen ihtiyaçlarının çoğunlukta olmadığı önemli görülen bazı bulgular arasındadır.

Anahtar Sözcükler: Diyarbakır okulları, okul profili, profil çalışması

A STUDY OF SCHOOL PROFILE: CASE OF DİYARBAKIR PROVINCE

ABSTRACT

The main purpose of this research is to reveal the profile of public schools in Diyarbakır. In this research, questionnaire method was used for the purpose of detecting the schools' number of students, teachers, administrators, classrooms and school facilities. The study group of this research is 318 school administrators, selected randomly, in Diyarbakır provincial and district centers (17 centers) in 2014-2015 academic year. To analyze the data obtained in this study, percentage and frequency values were used. As data collection tool "School Profile" questionnaire which developed by Taşdan, Tösten, Bulut and Karakaya (2013) was used by making some adjustments. Some important findings of the research are; in the majority of the schools there are no school gym and cleaning staff; information technology classrooms, cleaning supplies, heating level of the school, the school yard and classroom libraries are insufficient; the schools rarely need counselor teachers.

Keywords: Diyarbakır schools, school profile, profile study

Giriş

Eğitim kurumları olarak okullar, kültür mirasının aktarılması, bireyin sosyalleşmesi, toplumda birlik ve dayanışma ruhunun oluşması, yenilikçi nesiller

¹ Yrd. Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, BESYO, rasimtosten@hotmail.com

² Arş. Gör., Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, bunyaminhan@gmail.com.

yetiştirme gibi işlevleri yerine getirmektedir (Tezcan, 1992; Balay, 2004). Eğitim sistemi içerisinde, bir okulda, yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin genel amacı ülkenin geleceği olan çocukların bilgi, beceri ve davranış olarak sağlıklı ve verimli bir şekilde yetişmelerini sağlamaktır (Ersoy, 2006). Bu anlamda bütün diğer örgütlerde olduğu gibi okullar da çevresiyle etkileşim halindedir ve çevresinden etkilenir (Turan ve Aktan, 2008). Dolayısıyla okul profili ortaya konurken çağın gereklilikleri, toplumun beklentileri, çevrenin sosyokültürel düzeyi, okulun bulunduğu coğrafi ve iklimsel koşullar da göz önüne alınmalıdır.

Ülkemiz eğitim sisteminde okulların eşitsizliğiyle ilgili tartışmalar süregelmektedir. Kent ve kırsal kesimler, gelişmişlik düzeyi alt ve üst düzey bölgeler (SEGE, 2011) arasındaki eğitim ihtiyaçlarının farklılaşması, eğitimde maliyetin artması ve giderek bu maliyetin önemli bir kısmının velilere yüklenmek istenmesi, fiziki koşulların ve imkanların farklılaşması, okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik açıdan değişkenlik göstermesi bu eşitsizlik tartışmalarını daha da derinleştirmektedir. Kamu okullarının bile kendi içinde daha kaliteli okullar diye sınıflandırılması bu sorunun ciddiyetini anlatmaya yetmektedir (Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya, 2013). Bu bağlamda bakıldığında ise okulların akademik, ekonomik, sosyal çevre ve fiziki imkânlarıyla birbirinden farklılaştığı söylenebilir.

Okul profili çalışmaları, okulların ayırt edici özelliklerinin tümü üzerinde çalışmayı (TDK, 2008), okulların mevcut durumunu çeşitli değişkenler açısından betimlemeyi (Erkan, ve diğ, 2002; Ulusoy, Tosun ve Aydın, 2014) ifade etmektedir. Bu durumda okul profili çıkarma girişimi de, belli bir örneklem grubunun herkesçe gözlemlenebilir ortak özelliklerinin olabildiğince nicelleştirilmesi, istatistiksel göstergelere sığdırmaya çalışılması gibi bir anlam kazanmaktadır (Özsoy, 2004).

Araştırmanın Önemi

Okul profilini belirlemeye yönelik çalışmalar; okulların sosyal, ekonomik ve fiziksel imkânlarını ortaya koymayı, insan kaynağını tanımayı, okulların her türlü ihtiyaç ve beklentilerini açığa kavuşturmayı, elde edilen verilerle stratejik planlamada ölçüt oluşturmayı kolaylaştıracak araştırmalardır. Bu bakımdan yapılan bu çalışmanın Diyarbakır kamu okullarındaki fiziki, sosyal ve ekonomik imkânların ve hangi alanlarda ne tür ihtiyaçların olduğunu ortaya çıkarması bakımından önemli görülmektedir. Ayrıca eğitim bilimleri alanındaki ilgili alanyazın incelendiğinde (Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya, 2013), okul profilinin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan yapılan bu çalışmanın ulusal alanyazına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Diyarbakır ilindeki kamu okullarının profilini ortaya koymaktır. Temel amaç çerçevesinde okullardaki öğrenci, öğretmen, yönetici, derslik sayılarının ve okul imkanlarının ortaya konulması amacıyla anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Yöntem

Diyarbakır kamu okulları profilini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Tarama modeli araştırmalarda, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşleri, ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özellikleri kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Fraenkel ve Wallen, 2006; Karasar, 1998, 77).

Çalışma Grubu

2015 yılı itibarıyla Diyarbakır il sınırlarında toplam 1609 okul mevcuttur. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 öğretim yılında Diyarbakır il ve ilçe merkezlerinde (17 merkez) görev yapan basit rastlantısal yolla seçilen 318 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Okul yöneticilerinin seçilmesinde okul hakkındaki en genel bilgiye sahip olmaları etkili olmuştur. Araştırmada yer alan katılımcılara ait bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Bu oran 0,05 sapma miktarı için yeter bir orandır (Büyüköztürk vd., 2010).

Tablo 1: Yöneticilerin Diyarbakır İl ve İlçe Merkezlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Görev Yerleri	f	%
Bağlar	30	9,4
Bismil	19	6,0
Çermik	12	3,8
Çınar	12	3,8
Çüngüş	6	1,9
Dicle	12	3,8
Eğil	12	3,8
Ergani	35	11,0
Hani	12	3,8
Hazro	12	3,8
Kayapınar	30	9,4
Kocaköy	12	3,8
Kulp	12	3,8
Lice	12	3,8
Silvan	30	9,4
Sur	30	9,4
Yenişehir	30	9,4
Toplam	318	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmada yer alan katılımcıların kent merkezlerindeki nüfus oranları göz önünde bulundurularak seçildiği görülmektedir. Toplamda 318 okul yöneticisi araştırmada yer almaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya (2013) tarafından geliştirilen “Okul Profili” anketinde düzenlemeler (ilçeler güncellendi, yeni madde eklendi) yapılarak kullanılmıştır. Ankette okulu tanımaya yönelik toplam 30 madde yer almaktadır. Verilerin toplanması aşamasında Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan izinle örnekleme yer alan okullara bağımsız bir araştırma şirketi aracılığıyla gidilmiş olup anketler doğrudan uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesinde yüzde ve frekans değerleri esas alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu kısımda okulların profilini belirlemeye yönelik sorular mantıksal bir kurgu içerisinde gruplandırılmaya çalışılarak tablolştırılmıştır. Tabloların yüzde ve frekans değerleri yorumlanmıştır.

Tablo 2: Yöneticilerin çalıştıkları okulun türü, büyüklüğü ve öğrenim türüne ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Okul Türü	f	%	Okul Büyüklüğü	f	%	Öğrenim Türü	f	%
İlkokul	66	20,8	Küçük	122	39,1	Tam zamanlı	201	63,8
Ortaokul	72	22,6	Orta	101	32,4			
Anadolu Lisesi	89	28,0	Büyük	89	28,5	Yarı zamanlı	114	36,2
Teknik lise	91	28,6						
Toplam	318	100,0	Toplam	312	100,0	Toplam	315	100,0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmada yer alan okul yöneticilerinin çalıştıkları okulların %20,8’inin ilkokul, %22,6’sının ortaokul, %28’inin Anadolu lisesi ve %28,6’sının ise teknik lise olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında gidilen okulların öğrenim türüne bakıldığında %63,8’inin tam zamanlı ve %36,2’sinin yarı zamanlı eğitim verdiği görülmektedir.

Okul büyüklüklerinin ise %39,1’inin küçük, %32,4’ünün orta ve %28,5’inin büyük ölçekli okullar olduğu görülmektedir. Okulların optimal büyüklüğü ile ilgili tartışmalar olmakla birlikte (Akkalkan, 2009; Karakütük ve Tunç, 2004; Barker ve Gump, 1964; Kalfa, 2006; Karakütük, Tunç, Bülbül, Özdem, Taşdan, Çelikkaleli ve Arslan, 2014) genel kabul gören büyüklük sınıflaması üçtür. Akkalkan’a (2009) göre öğrenci sayısı 400’den az olan okullar küçük, 401-900 arası orta ve 901’den çok olan okullar büyük olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 3: Okullardaki öğretmen, yönetici ve derslik sayılarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Okuldaki Öğretmen Sayısı			Okuldaki Yönetici Sayısı			Okuldaki Derslik Sayısı		
<i>f</i>	<i>%</i>		<i>f</i>	<i>%</i>		<i>f</i>	<i>%</i>	
28 ve aşağısı	161	50,6	1-3 arası	145	45,6	1-15 arası	146	45,9
29-39 arası	62	19,5	4 yönetici	104	32,7	16-30 arası	157	49,4
40 ve üzeri	95	29,9	5 ve üstü	69	21,7	31-45 arası	15	4,7
Toplam	318	100,0	Toplam	318	100,0	Toplam	318	100,0

Araştırmada yer alan okullardaki öğretmen sayılarına bakıldığında %50,6'sının 28 ve aşağı sayıdaki öğretmenlerden, %19,5'inin 29-39 arası sayıda öğretmenlerden ve %29,9'unun ise 40 ve üzeri sayıda öğretmenlerden oluşan okullar olduğu görülmektedir. Okuldaki yönetici sayılarına bakıldığında okulların %45,6'sının 1-3 arası yöneticilerden, %32,7'sinin 4 yöneticiden ve %21,7'sinin 5 ve üzeri yöneticiden oluşan okullar olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Okulların ısınma şekli ve okul gelirine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Okulun Isınma Şekli			Okulun Geliri		
<i>f</i>	<i>%</i>		<i>f</i>	<i>%</i>	
			Veliler	88 27,8	
Sobalı	295	92,8	Hayırseverler	167	52,7
Kaloriferli	23	7,2	Kantin	46	14,5
	318	100,0	Diğer	16	5,0
			Toplam	317	100,0

Araştırmada yer alan okulların ısınma şekline bakıldığında %92,8'inin soba ile ve %7,2'sinin ise kalorifer ile ısındığı görülmektedir. Merkezi bütçeden ayrılan paydan hariç olarak okulun gelir kaynaklarına bakıldığında gelirin %27,8'inin velilerden, %52,7'sinin hayırsever vatandaşlardan, %14,5'inin kantinden ve %5'inin diğer kaynaklardan sağlandığı görülmektedir.

Tablo 6: Okulların çeşitli imkânlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Okul İmkânları	Yok		Var, Ama Yetersiz		Var, Yeterli	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Spor salonu	284	90,2	28	8,9	3	1,0
Rehber öğretmen	2	0,6	97	30,6	218	68,8
Kütüphane	100	31,4	193	60,7	25	7,9
Bilişim teknolojisi sınıfı	47	14,8	246	77,4	25	7,9
Fen laboratuvarı	204	64,2	89	28,0	25	7,9
Temizlik personeli	171	53,8	119	37,4	28	8,8
Temizlik malzemesi	-	-	287	90,3	31	9,7
Okulun ısınma düzeyi	5	1,6	282	88,7	31	9,7
Okul bahçesi	9	2,8	276	86,8	33	10,4
Ders araç gereçleri	11	3,5	204	64,2	103	32,4
Okul kantini	8	2,5	174	54,7	136	42,8
Tuvaletler	-	-	103	32,4	215	67,6
Rehber öğretmen odası	-	-	184	57,9	134	42,1
Öğretmenler odası	27	8,5	160	50,3	131	41,2
Sınıf kitaplıkları	44	18,1	170	70,0	29	11,9
Güvenlik personeli	56	17,7	103	32,6	157	49,7
Okul güvenliği	55	18,6	105	35,6	135	45,8
Okula ulaşım	25	7,9	125	39,3	168	52,8
Okul lojmanı	43	13,5	134	42,1	141	44,3
Araç park yeri	35	11,0	134	42,3	148	46,7
Doğal afet önlemi	21	6,9	159	52,1	125	41,0

Diyarbakır'da kamu okullarının imkânlarına dair tablo 6'ya bakıldığında okulların %90,2'sinde spor salonu olmadığı, %8,9'unda var ama yetersiz olduğu; %68,8'inde rehber öğretmenin yeterli olduğu, %30,6'sında ise var ama yetersiz olduğu; %60,7'sinde okul kütüphanesinin var ama yetersiz olduğu, %31,4'ünde ise olmadığı; %77,4'ünde bilişim teknolojileri sınıfının var ama yetersiz olduğu, 14,8'inde olmadığı; %64,2'sinde fen laboratuvarının olmadığı, %28'inde ise yetersiz olduğu görülmektedir.

Okulların %53,8'inde temizlik personelinin bulunmadığı, 37,4'ünde ise yetersiz olduğu; %90,3'ünde temizlik malzemesine ihtiyaç olduğu, %9,7'sinin ise ihtiyaç duymadığı; %88,7'sinde okulun ısınma düzeyinin yetersiz olduğu, %9,7'sinde ısınma ihtiyacının yeterli olduğu; %86,8'inde okul bahçesinin yetersiz olduğu, %10,4'ünün yeterli olduğu; %64,2'sinin ders araç gereçlerinin yeterli olduğu, %32,4'ünde ihtiyaç olmadığı görülmektedir.

Okulların %54,7'sinde okul kantininin var ama yetersiz olduğu, %42,8'inin yeterli olduğu; %67,6'sında tuvaletlerin yeterli olduğu, %32,4'ünde yetersiz olduğu; %57,9'unda rehber öğretmen odasının var ama yetersiz olduğu, %42,1'inde yeterli olduğu; %50,3'ünde öğretmenler odasının yetersiz olduğu, %41,2'sinde yeterli olduğu; %18,1'inde sınıf kitaplıklarının olmadığı, %70'inde sınıf kitaplıklarının var ama yetersiz olduğu, %11,9'unda yeterli olduğu; %49,7'sinde okul güvenlik personelinin yeterli olduğu, %32,6'sında var ama yetersiz olduğu ve %17,7'sinde güvenlik personeli olmadığı; %45,8'inde okul güvenliğinin yeterli olduğu, %35,6'sında yetersiz olduğu, %18,6'sında ise okul güvenliğinin olmadığı görülmektedir.

Okulların %52,8'inde ulaşımın yeterli olduğu, %39,3'ünde yetersiz olduğu; %44,3'ünde lojmanların yeterli olduğu, %42,1'inde yetersiz olduğu ve %13,5'inde kamu lojmanının olmadığı; %46,7'sinde araç park yerinin yeterli olduğu, %42,3'ünün var ama yetersiz olduğu, %11'inde araç park yeri bulunmadığı; %41'inde doğal afetler için önlem alındığı, %52,1'inde önlemlerin yetersiz olduğu ve %6,9'unda önlemlerin alınmadığı görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Diyarbakır'da kamu okullarının profilini ortaya koymayı amaçlayan, Diyarbakır il ve ilçe merkezlerinde (17 merkez) görev alan 318 yöneticinin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın bulguları "bulgular ve yorum" başlığı altında tablolastırılarak verilmiştir. Burada önemli görülen bazı sonuçlar tartışılmıştır.

Araştırma sonucunda kamu okullarının yaklaşık üçte ikisi optimal büyüklüğe sahip okullar olurken kalan üçte birlik kısımlar küçük ve büyük okullar olarak görülmektedir. Okul büyüklüğüyle ilgili tartışmalar yurtiçinde ve dışında devam ederken (Akkalkan, 2009; Karakütük ve Tunç, 2004; Barker ve Gump, 1964; Kalfa, 2006; Karakütük, Tunç, Bülbül, Özdem, Taşdan, Çelikkaleli ve Arslan, 2014) okulların optimal büyüklükte olması gerektiğinde bir fikir birliği sağlanmıştır. Okul büyüklüğünün öğrencilerin deneyimlerini ve buna bağlı olarak da özellikle kişilik ve sosyal gelişimini etkilediği belirtilmektedir (Öğülmüş ve Özdemir, 1995). Küçük veya optimal büyüklükteki okullarda öğretmenlerin karar verme süreçlerine aktif katılımı, öğrenciler, öğretmenler, veliler ve yöneticiler arasında etkili bir iletişim ve paylaşım ortamının oluşması, güven düzeyinin

yükselmesi ve işbirliğinin yüksek olması gibi avantajlar büyük okullara nispeten daha fazla olduğu belirtilmektedir (Kondakçı, Zayim ve Çalışkan, 2010). Yine küçük ve orta düzeydeki okulların fiziksel koşullarının büyük okullara nispeten daha yeterli olduğu görülmektedir (Karakütük vd., 2014). Dolayısıyla araştırma sonucunda ortaya çıkan Diyarbakır'daki kamu okullarının üçte ikisinin küçük ve orta büyüklükteki okullar olması avantajlı görülmektedir.

Okullarda sürdürülen öğrenim faaliyetlerinin %64'ü tam zamanlı ve kalanları yarı zamanlı (sabah-öğle uygulaması) olarak devam etmektedir. Benzer olarak Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya'nın (2013) Kars'ta yapmış olduğu profil çalışmasında da okulların %79,4'ünde tam gün eğitim-öğretim yapılırken, %20,6'sında ikili eğitim-öğretim yapıldığı görülmektedir. Aydın (2000) bu duruma ilişkin olarak ikili öğretim ve birleştirilmiş sınıf uygulamasına sonlandırılması gerektiğini, bu amaçla gerekli kaynakların (bina, araç, gereç, öğretmen, eğitim uzmanı vb.) sağlanması yönünde görüş belirtmektedir.

Kamu bütçesinden ayrılan payın haricinde okul gelirinin %52,7'si hayırsever vatandaşlardan karşılanırken "diğer" alternatif gelir kaynakları sadece %5 olarak görülmektedir. Kamu binalarının etkili kullanılmasıyla ilgili okulların etkin bir politika gütmeleri gerekmektedir. Bazı okulların bahçelerini öğrencilerin olmadığı zamanlarda araç park yerleri olarak kiralamaları, konferans, spor gibi salonların çeşitli etkinlikler (düğün, toplantı vs.) için kiralamaları okula katkı sağlayacak önemli kaynaklardır. Şimşek (1991) "Ortaöğretimde Okul Binalarının Kullanım Etkililiği" başlıklı tezinde ortaöğretimde okul binalarının zaman ve mekân boyutundan kullanımı ele alınmıştır. Buna göre; okul binalarının okul dışındaki kurum, kuruluş ya da kişiler tarafından çok azı kullanıldığı, günlük ve yıllık kullanım süresinin kullanılmayan zamana göre az olduğu belirtilmiştir. Araştırmada okul binalarının, öğrenciler dışında toplumun diğer kesimleri tarafından, onların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeler yapılarak kullanılması, bazı mekanların, çeşitli okulların ortaklaşa kullanımına açık olması ve zaman olarak da kapalı olduğu sürelerde çeşitli şekillerde kullanılarak zaman, mekan ve maddi katkı sağlanması önerilerinde bulunulmuştur (Gök ve Gürol, 2002; Taşdan vd. 2013).

Okulların %90,2'inde spor salonu bulunmamaktadır. Taşdan ve diğerlerinin (2013) yapmış olduğu çalışmada da bu oranın %75 olduğu görülmüştür. Spor bireye, topluma uyumu öğreten toplumsal işlevi de olan bir olgudur. Okullar ise bu işlevi gerçekleştirmeye katkı sağlayacak bir kurumdur. Spora erken yaşta aile üyeleri ve okul yöneticilerinin teşviki ile başlanmasının toplumda bir değer oluşturduğu ve buradan hareketle de sporun, toplumsal fayda sağlamaya yönelik işlevi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bulgu, 2013). Spor, bireyin özgüvenini ve özsaygısını arttıracak önemli bir araçtır. Yapılan araştırmalar, öz saygı düzeyi yüksek olan bireylerde kendine güven, iyimserlik, başarıma isteği, zorluklardan yılmama gibi olumlu ruhsal niteliklerin yanı sıra, kendilerine saygıyla ve kabul edilmeye değer, önemli ve yararlı kişiler olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir (Korkmaz, 2007). Bir başka açıdan bakıldığında çağın önemli bir hastalığı olarak görülen obezite ile mücadele kapsamında (Uskun, Öztürk, Kişioğlu, Kırbıyık ve Demirel, 2005; Kayıran, Taymaz, Kayıran, Memioğlu, Taymaz ve Gürakan, 2011; Turan, Ceylan, Çetinkaya ve Altundağ,

2009) spor salonlarının etkin kullanımı ve yaygınlaştırılması önemlidir. Bu açıdan bakıldığında Diyarbakır'daki okullarda öğrencilerin yararlanabileceği spor salonlarının çok yetersiz olması çözümlenmesi gereken önemli bir problem olarak görülmektedir.

Okulların %53'ünde temizlik personeli bulunmazken %90'ında temizlik malzemesi yetersiz olarak görülmektedir. Okullarda sağlık kültürünün (Turan, Yıldırım ve Aydoğdu, 2012) oluşması ve öğrencilerin sağlıklarına yeterli düzeyde özen göstermeleri beklenir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, öğrencilerde temizlik ve hijyen kavramlarının yerleşmesi sağlık kültürünün oluşması öncelikle okulların temizliğe dikkat etmesiyle sağlanabilir. Okul binasının, oyun alanlarının, mutfak ve tuvaletlerin, ısıtma, havalandırma, aydınlanma koşullarının temiz olması, okulda sağlıklı bir çevrenin varlığına işaret eder (Kahveci ve Demirtaş, 2012). Ayrıca özellikle ilköğretim çağındaki çocuklarda bağışıklığın yetişkinlere göre yeterince gelişmemiş olması parazite hastalıkları da artırma riskini taşımaktadır (Malatyalı, Özçelik, Çeliksöz, Değerli ve Yıldırım, 2008; Kitiş ve Bilgili, 2011). Dolayısıyla okullarda görülen temizlik personelinin ve malzemelerinin yetersizliği önemli bir problem olarak görülmektedir.

Okulların %77'sinde bilişim teknolojileri yetersizdir. Bilişim teknolojilerinin yetersizliği hem öğretim etkinliğini olumsuz etkilemekte hem de sınıfların kalabalık olmasından ötürü yönetim sorunlarını doğurmaktadır (Kıyıcı ve Kabakçı, 2006; Erdoğan, Kurşun, Şişman, Saltan, Gök ve Yıldız, 2010). Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerine sahip olmaları onların etkin öğrenmelerine, işbirliği içerisinde bilgi üretmelerine ve iletişim kurmalarına olanak sağlamaktadır. Eğitim ortamlarında teknolojik kaynakların yaygınlaşması bu anlamda önemlidir. Ancak, eğitim kurumlarının çağın bu yöndeki beklentisini yakalayabilmeleri; bu kaynakların eşit erişime olanak sağlayacak biçimde konumlandırılması, teknik destek sağlanması, teknolojik hedef belirlenmesi ve bütçeden teknolojiye ilişkin gereken payın ayrılması koşullarına bağlı görülmektedir (Sezer, 2011).

Okulların %89'unda ısınma problemi görülmektedir. Okul yöneticileri kış aylarında ısınmanın yetersiz olduğunu belirtmektedir. Sınıfın aşırı sıcak olması ya da soğuk olması da öğrencilerin derse karşı dikkatlerini etkileyen değişkenler arasındadır. Normal şartlar altında insanlar hava sıcaklığı 17-23C olarak kabul edilen değerler arasında güvenli olarak çalışabilmekte ve üretebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre ısının aşırı yüksek olması fiziksel rahatsızlıklara, ilginin dağılmasına, zihnin gevşemesine ve bunların neden olduğu yansımış sorunlara neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra düşük ısı da öğrencilerin çabasını ısınmaya yöneltip, zihnin odaklaşmasını güçleştirmektedir (Vural ve Sadık, 2003; Şişman ve Turan, 2004; Engin, Özen ve Bayoğlu, 2009). Dolayısıyla etkili bir öğretim süreci için ısı değişkeninin öğrenme üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulmalıdır.

Okulların %87'sinde okul bahçeleri yetersiz görülmektedir. Okul bahçeleri öğrencilere oyun, spor, eğitim ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik olanaklar oluşturmakta ve böylece çocukların birçok alanda gelişimine katkı sağlamaktadır. Okul bahçelerinin kullanıcıların taleplerini karşılayan ve işlevsel şekilde tasarlanabilmesi için tasarım sürecinde öğrenci, eğitimci, okul aile birliği üyeleri, karar verici ve uzmanların katılımı önemlidir (Algan ve Uslu, 2009).

Okulların %52'sinin doğal afetlere karşı önlemleri yetersiz görülmektedir. Öcal'a (2007) göre doğal afetle mücadele planı kasaba ve şehir okullarında daha fazla ve dikkatli hazırlanmaktadır. Fakat çok yetersiz düzeydedir. Benzer şekilde Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya'nın (2013) çalışmasında Kars'taki okul yöneticilerine göre okul binalarından kaynaklanan en önemli sorunlardan birinin de acil durumlarda (örneğin yangın, deprem, yaralanma) müdahale etmek için yeterli araç gereç ve donanımın olmaması ve okulda deprem ya da yangın durumunda, öğrencileri tahliye imkânının bulunmaması olmuştur. Okul afet planı oluşturulurken, velilerden ve okul aile birliklerinden yeterince destek alınmamaktadır. Okulların çoğunda sığınak bulunmamaktadır. Şehir okullarının haberleşme sistemlerine sahip olma oranı köy okullarından daha fazladır. Bir depremde okulu tahliye ederken, öğretmenlerin yanlarına alabilecekleri; içerisinde öğrenci listesi ve temel ilk yardım malzemeleri gibi eşyaların bulunacağı, küçük bir çanta hazırlanmalıdır. Ancak okul yöneticilerinin %70.4'ü bu tür bir hazırlık olmadığı yönünde fikir bildirmişlerdir (Öcal, 2007). Dolayısıyla olası bir afet durumunda kamu okullarının önlemlerinin yeterli olmadığı söylenebilir. Bu durum problem olarak görülmektedir.

Okul lojmanlarının %42'sinin var ama yetersiz olduğu, %44'ünün ise yeterli olduğu belirtilmiştir. Anadolu'nun pek çok il ve ilçesindeki iskân durumunun yetersiz olması, lojman türü bir yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Yine mahrumiyetin yoğun olarak yaşandığı ve sosyal hayatın gelişmediği bölgeler için devlet eliyle sosyal tesislerin yapılması da benzer bir zorunluluk olarak değerlendirilebilir (Çağatay, 2003). Fakat lojmanların kapalı devre gibi çalışması "memurların toplumdan soyutlandığı" algısını oluşturmaktadır. Toplumla o mahallere atanan memurların kültürleşmesi amacıyla lojmanların tercih edilmemesi önerilmektedir.

Buna ek olarak, lojmanda kalan memurların kira maliyeti ile dışarıda kalan memurların kira maliyeti ayrı bir eşitsizliğe kapı aralayacağından dolayı güvenlik riski az olan bölgelerde site içerisinde blok kiralanarak kamuya tahsis edilebilir. Bu şekilde hem memurların toplumla bütünleşmesi sağlanabilir hem de lojman tahsis edilen memurlar ile dışarıda özel ev kiralayan memurların kira maliyetindeki eşitsizlik giderilmiş olur.

Öneriler

1. Okulların alternatif mali kaynaklar oluşturması amacıyla okul imkânlarının daha etkili kullanılması amacıyla çalışmalar yapılabilir.
2. Doğal afetlerle ilgili önlem çalışmalarının yetersiz olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili eylem planları ve tatbikatları yapılarak farkındalığın artırılması sağlanabilir.
3. Kamu lojmanları ihtiyacı için güvenli sitelerden blok kiralanabilir. Bu şekilde hem lojman talebinde bulunan memurların toplumla bütünleşmesi sağlanacaktır hem de kira maliyeti düşecektir.
4. Bu araştırma Diyarbakır il ve ilçe merkezini kapsamaktadır; dolayısıyla köyler bu çalışmanın dışında kalmıştır. Diyarbakır genelini kapsayan daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

5. Bu araştırmada veriler okul yöneticilerinden elde edilmiştir. Yapılacak araştırmalar ile öğretmenler, öğrenciler ve velilerin de bu konudaki görüşleri incelenebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Algan, H. ve Uslu, C. (2009). İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılımı: Adana Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(2), 129-140.
- Akkalkan, H. (2009). *Ankara İli Çankaya İlçesinde Okul Büyüklüğünün Öğrencilerin Akademik Başarısı, Okula Devamı ve Disiplini ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, A. (2000). Zorunlu Temel Eğitim Uygulaması ve Çözüm Bekleyen Sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Denizli.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Barker, R. ve Gump, P. (1964). *Big School, Small School: High School Size and Student Behavior*. Stanford, Ca: Stanford University Press.
- Bulgu, N. (2013). Spora Katılımda Toplumsal Fayda: Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi Öğrencileri Örneği. *Hütad*, (18).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı Ankara: Pegem Akademi
- Engin, A. O., Özen, Ş., ve Bayoğlu, V. (2009). Öğrencilerin Okul Öğrenme Başarılarını Etkileyen Bazı Temel Değişkenler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3
- Erdoğan, M., Kurşun, E., Şişman, G. T., Saltan, F., Gök, A., ve Yıldız, İ. (2010). Sınıf Yönetimi ve Sınıf İçi Disiplin Problemleri, Nedenleri ve Çözüm Önerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Bilişim Teknolojileri Dersi Örneği. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri*. 10(2), 853-891.
- Erkan, S. Tuğrul, B., Üstün, E., Akman, B., Sendoğlu, M., Kargı, E vd., (2002), Okulöncesi Öğretmenliği Öğrencilerine Ait Türkiye Profil Araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23.
- Ersoy, S (2006). “İlköğretim Okullarında Yönetici ve Öğretmenler Arasındaki İletişim Sorunları (Van İli Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

- Fraenkel, R. M. ve Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. (6. baskı). New York: McGraw-Hill International Edition
- Gök, H. ve Gürol, M. (2002). Zaman ve Ergonomik Açından İlköğretim Okul Binalarının Kullanım Durumu (Elazığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 12, Sayı: 2
- Kahveci, G. ve Demirtaş, Z. (2012). İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Temizlik ve Hijyen Alguları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*,2(2), 51-61.
- Kalfa, Y. (2006). “Okul Büyüklüğünün Kalite, Verim ve Öğrenci Başarısına Etkileri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karakütük, K., Tunç, B., Bülbül, T., Özdem, G., Taşdan, M., Çelikkaleli, Ö., Arslan, B. (2014). Genel Ortaöğretim Okullarının Büyüklüğü ile Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39,171
- Karakütük, K., Tunç, B. (2004). Okul Büyüklüğü-Sınıf Büyüklüğü. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 1.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kayıran, P. G., Taymaz, T., Kayıran, S. M., Memioğlu, N., Taymaz, B., ve Gürakan, B. (2011). Türkiye'nin Üç Farklı Bölgesinde İlköğretim Okulu Öğrencilerinde, Kilo Fazlalığı, Obezite ve Boy Kısaldığı. *ŞEEAH Tıp Bülteni*, 45, 13-18.
- Kıyıcı, M. ve Kabakçı, I. (2006). “BÖTE bölümü mezunu bilgisayar öğretmenlerinin ilk çalışma yıllarında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi”. *VI. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı Bildiri Kitapçığı*, 2, 997-1002.
- Kitiş, Y. ve Bilgili, N. (2011). İlköğretim Öğrencilerinde El Hijyeni ve El Hijyeni Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1), 93-102.
- Kondakçı, Y., Zayim, M., ve Çalışkan, Ö. (2010). Okul Yöneticilerinin Değişime Hazır Olma Tutumlarının Okulun Öğretim Düzeyi Yöneticilerin Deneyimi ve Okul Büyüklüğü Bağlamında İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Öcal, A. (2007). İlköğretim Okullarında Deprem Hazırlıkları: Kırıkkale İl Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:15 No:1.
- Öğülmüş, S. ve Özdemir, S. (1995). Sınıf ve Okul Büyüklüğünün Öğrenciler Üzerindeki Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(2), 261-273.

- Özsoy, S. (2004). Üniversite Öğrenci Profili: Kavramsal Bir Çözümleme ve Türkiye'ye İlişkin Bazı Ampirik Bulgular. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Vol:4,İssu (2) S:301-334
- Malatyalı, E., Özçelik, S., Çeliksöz, A., Değerli, S., ve Yıldırım, D. (2008). Şehir, İlçe ve Köy İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Bağırsak Parazitleri Görülme Sıklığı. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 32(1), 54-58.
- SEGE, Kalkınma Bakanlığı. (2011). “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü. Ankara
- Sezer, B. (2011). Bilişim Teknolojilerinin Eğitime Kaynaştırılması: Önem, Engeller ve Ülkemizde Gerçekleştirilen Projeler. *XVI. Türkiye İnternet Konferansı, Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir, ss.12-18.*
- Şimşek, N. (1991). “Ortaöğretimde Okul Binalarının Kullanım Etkinliği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2004). Eğitim ve Okul Yönetimi. Yüksel Özden (Editör). *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı* (99-146). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Taşdan M.,Tösten R., Bulut K., Karakaya V. (2013). İlköğretim Okullarında Yönetim ve Yönetici Sorunları (Kars İli Örneği). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi (EBULİNE)*, c.12, s. 24
- TDK. (2008),Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (www.tdk.gov.tr Adresinden 03.09.2015 tarihinde elde edilmiştir.)
- Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*. (8. Baskı). Ankara.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Turan, T., Ceylan, S. S., Çetinkaya, B. ve Altundağ, S. (2009). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Obezite Sıklığının ve Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi. *TAFP Reventive Medicine Bulletin*, 8(1).
- Turan, S., Yıldırım, N. ve Aydoğdu, E. (2012). Okul Müdürlerinin Kendi Görevlerine İlişkin Bakış Açılıarı. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3), 63-76.
- Ulusoy, H., Tosun, N., ve Aydın, J. C. (2014). Türkiye’de Sağlık Yönetimi Alanında Lisans Eğitimini Sürdürmekte Olan Öğrencilerin Genel Profiline Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 10-22.
- Uskun, E., Öztürk, M., Kişioğlu, A. N., Kırbıyık, S. ve Demirel, R. (2005). İlköğretim öğrencilerinde obezite gelişimini etkileyen risk

Okul Profili Çalışması: Diyarbakır İli Örneği

faktörleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(2), 19-25.

Vural, R. A. ve Sadık, F. (2003). İlköğretim Okul Binalarının Fiziksel Açıdan Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28 (130).